

Peaminister József Antalli sõnavõtt Ungari Rahvusassamblees 26. augustil 1991. Kolme Balti riigi tunnustamisest ja samal teemal peetud telefonivestlustest president Bushiga (Parlamendi stenogramm)

121. istungipäev (26.08.1991)
4. sõnavõtt: József Antall

Peaminister József Antall: Härra esimees! Austatud Rahvusassamblee! Ma vabandan, et ei jõudnud vaatamata oma varasemale lubadusele õigeks ajaks kohale, aga just praegu rääkisin telefonitsi president Bushi ja Kanada peaministri Mulroneyga. Seetõttu ma ka hilinesin ja palusin päevakorralist sõnavõtuvõimalust. Eelmiste päevade sündmused on kogu maailma parasjagu vapustanud, nõudes valitsuselt kiiret ja otsustavat, kuid ettevaatlikku tegutsemist. Tänu pressile ja erakondade omavalistele nõupidamistele on parlament hästi informeeritud. Praeguseks hingab kogu maailm juba kergendatult, kuid Nõukogude Liidu putšikatse otsustavatel tundidel seisime silmitsi ka ettearvatute ohtudega. Kõige tugevamalt ähvardas Nõukogude Liidus loodetavasti oma viimseid tunde hingitsev totalitarism kõiki temale geograafiliselt lähedasi maid, eriti aga Balti riike. Demokraatlik Ungari valitsus ja Rahvusassamblee on sümpaatiaga jälginud mainitud riikide iseseisvustootlusi, tuginedes teoreetilisele lähtekohale, et rahvaste enesemääramisõigust peavad kõik respekteerima. Seda enam, et ka meie enda kodumaa taastas oma suveräänsuse alles mõned kuud tagasi. Seetõttu tõstsin Ameerika Ühendriikide presidendi George Bushiga 20. augusti südaööl peetud telefonivestluse jooksul loomulikult üles ka Balti riikide ohustatuse teema ja avaldasin arvamust, et Eesti, Läti ja Leedu tunnustamine meie kõigi poolt on muutunud ajakohaseks. 23. augustil, kui ma kohtusin Euroopa Ühenduse ning teiste riikide, Ameerika Ühendriikide, Nõukogude Liidu ja Austria suursaadikutega, selgitasin ma neile taas Ungari seisukohta. Samal päeval andsime välisministri käsul ja valitsuse volituse alusel Leningradi ehk Peterburi Ungari peakonsulile hr. István Vargale korralduse külastada viivitamatult kolme Balti vabariiki ning selgitada neile kõige kõrgemal, s.t. valitsuse tasemel Ungari seisukohti. 24. augustil avaldas välisministeerium Ungari Vabariigi Valitsuse volituse põhjal deklaratsiooni, mis rõhutas, et Ungari Valitsus peab Molotovi-Ribbentropi pakti ebaseaduslikuks ja kehtetuks ning loeb õiguspäraseks ja toetab Eesti, Läti ja Leedu rahvaste pürgimusi

József Antall

oma riikliku suveräänsuse taastamise suunal. (*Aplaus.*) 24. augustil tutvustasid välisministeeriumi esindajad Ungari seisukohta ka Nõukogude Liidu Budapesti suursaatkonna esindajale. Rõhutasime, et see deklaratsioon peegeldab Ungari valitsuse järjekindlat poliitikat ning meie tõlgenduse kohaselt on see täielikus kooskõlas Nõukogude Liidu demokraatlike jõudude pürgimustega. Ma teavitati austatud Rahvusassambleed, et Ungari peakonsul tutvustas 24. augustil meie valitsuse seisukohta Tallinnas ja pärast Riias, mõlemas pealinnas tervitati teda suure rõõmuga. Neil tundidel, mil ma räägin, on käsil sama dokumendi üleandmine Vilniuses. Valitsus on volitanud välisministrit tugevdama Ungari Vabariigi esindatust Eesti, Läti ja Leedu Vabariigis ning valmistuma olukorraks, et ka mainitud vabariigid saaksid endale sobival viisil Ungarisse esinduse luua. Ungari diplomaatia toetab kolme iseseisva Balti vabariigi võimalikult kompaktselt kaasamist Euroopa koostöösse. Ma palun austatud Rahvusassambleed võtta see teadmiseks, samas informeerin austatud esinduskoda valitsuse edaspidistest sammudest. Välisministri ettepanekul arutab valitsus oma järgmisel istungil üht Rahvusassambleele esitatavat otsuse eelnõu, milles valitsus palub Rahvusassamblee seisukohavõttu meie Balti-poliitika tugevdamise suhtes, kuna tegemist on suhete loomisega rahvusvaheliselt uute õigussubjektidega. Valitsus esitab kiirmenetlust paludes veel käimasoleval nädalal Rahvusassamblee esimehele otsuse eelnõu, et Rahvusassamblee vastutav komisjon võiks seda järgmise nädala jooksul menetleda ja oma seisukoha selle suhtes võimalikult kiiresti teatavaks teha. Sellega paralleelselt on teinud valitsus välisministeeriumile ülesandeks töötada välja diplomaatiliste suhete iseseisva, erakorralise kehtestamise tingimused, ning teeb sarnaselt eelnevaga härra presidendile ettepaneku diplomaatiliste suhete kehtestamiseks. (*Aplaus.*) Lõpuks tahaksin teatada, et kolme Balti riigi välisministrid soovivad enda palvel, aga toetudes ka meie senistele algatustele, teha 2. või 3. septembril ühise külaskäigu Budapesti. (*Aplaus.*) Sellest ma tahtsingi teid teavitada, detailid edastame veel sel nädalal Rahvusassamblee esimehele. Kõigest ülalmainistust, nii käesolevatest sammudest kui ka edasistest kavatsustest, andsin telefonivestluse käigus teada ka president Bushile, sest Ühendriigid koos teiste riikidega tunnevad selle vastu lakkamatut huvi. Ühtlasi tahaksin anda märku, et Jugoslaavia kriisi, eriti Ida-Horvaatias ja Slavoonias tekkinud olukord nõuab meilt kõigilt erilist ettevaatust ja tähelepanu. Registreeritud ja mitte registreeritud põgenikke on juba rohkem kui kümme tuhat. Väga paljud ületavad piiri ühes piirkonnas, et siis teises, Horvaatia läänepooles osas oma kodumaale naasta. Sõjategevus ja kokkupõrked jätkuvad ka Doonau liini pidi ja see omakorda puudutab laevandust Doonaul. Kõige uuema informatsiooni järgi on mitmed asulad, sealhulgas mitmed ungari rahvusest elanikega asulad ümber piiratud. Täna püüavad teevad tiiru piirialadel ja külastavad põgenikelaagreid Budapesti kaitseatašeed ja mõned diplomaadid. Mina isegi sain eile vapustavate elamuste osaliseks. Oleme rakendanud kõik vajalikud meetmed riigi julgeoleku tagamiseks, püüdes samal ajal säilitada heanaaberlikud suhted Jugoslaaviaga, kuid riigi territoorium ja õhuruum on osa meie suveräänsusest. Täna teid, et mind ära kuulasite. (*Aplaus.*)

<https://www.parlament.hu/naplo34/121/1210004.html>

Tõlkinud
Urmas Bereczki

JÓZSEF ANTALL (1932–1993) oli Ungari poliitik, meditsiiniajaloolane, arhivaar, pedagoog ja museoloog. Ta oli pärit ajaloolisest väikeaadlike perekonnast. Tema isa József Antall senior oli 20. sajandi keskpaiga ajaloo tähtsat osa etendanud Sõltumatute Väiketalunike Erakonna üks asutajaid 1931. aastal Teise maailmasõja päevil töötas ta pagulasasjade riigivolinikuna ning aitas kaasa 30 000 poolaka, sealhulgas 5000 Poola juudi päästmisele. József Antall junior valiti 1956. aastal, kui ta töötas veel gümnaasiumiõpetajana, kohaliku revolutsioonikomitee esimeheks ning paralleelselt sellega aitas ta revolutsioonipäevil kaasa oma isa asutatud erakonna taasloomisele. Revolutsioonile järgnenud repressioonide ajal arreteeriti Antall mitu korda, aga vangi ei pandud. 1988. aastal liitus Antall aasta varem asutatud Ungari Demokraatliku Foorumiga, mis 1990. aastal võitis esimesed demokraatlikud valimised ja moodustas valitsuskalitsiooni teiste parementsentristlike jõududega. Aastast 1990 kuni oma surmani 1993. aasta detsembris oli ta Ungari peaminister. Aastast 2009 kannab üks Euroopa Parlamendi Brüsseli hoone tiib tema nime.